

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาชนบทเป็นการพัฒนามนุษย์และสิ่งแวดล้อมในชนบทให้มีสภาพที่ดีขึ้น และการที่จะพัฒนาชนบทได้นั้นต้องพัฒนาที่ตัวมนุษย์ก่อน ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะพัฒนาชนบท เนื่องจากมนุษย์อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่การพัฒนานั้น ๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ดังกล่าวของ ฮาร์บิสัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. 2531 : 665 ; อ้างอิงมาจาก Harbison. 1973 : 85) ที่ว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของประเทศ ในขณะที่เงินทุนและทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการผลิตที่อยู่หนึ่งต้องรอคอยให้มีผู้นำมาใช้ประโยชน์ แต่มนุษย์เป็นปัจจัยในการผลิตที่มีพลัง สามารถกระตุ้นให้เกิดการสะสมระดมเงินทุน แสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์การทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง และเป็นกำลังในการดำเนินงานพัฒนาให้สัมฤทธิ์ผล ฉะนั้นประเทศใดที่ไม่สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของประชากรให้เป็นพลังที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศแล้ว ประเทศนั้นย่อมไม่อยู่ในสภาพที่จะพัฒนาสิ่งอื่นใดได้เลย

การศึกษาจึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชนบทเพราะ การศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ ดังที่ รุสโซ (วิชาน สุชีวกุปต์ และคนอื่น ๆ. 2532 : 275) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส กล่าวว่า พืชดอกงามได้ด้วย การปลูก มนุษย์เจริญได้ด้วยการศึกษา สิ่งที่มนุษย์ขาดแคลนมาตั้งแต่กำเนิดและมีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ภายนอกนั้น สามารถเติมเต็มได้ด้ยการศึกษา ซึ่ง สุลล วังสินธ์ (2532 : 104 - 105) กล่าวไว้โดยสรุปว่า การศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนามนุษย์ให้

เจริญเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ให้เป็นผู้มีคุณธรรม และมีความสามารถทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และทัศนคติ ประการที่สองการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างที่มีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสังคมนั้น

การศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาอย่างใกล้ชิดแม้ว่าจะไม่มีข้อมูลทางสถิติที่จะสรุปให้แน่ชัดถึงความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างการศึกษากับการพัฒนาแต่โดยทั่วไปแล้วก็เป็นที่ยอมรับว่าการศึกษามีส่วนส่งเสริมการพัฒนาได้ และการศึกษาก็ยังไม่เพียงพอแต่มีบทบาทในการส่งเสริมและเกื้อหนุนการพัฒนาเท่านั้น การศึกษายังอาจมีส่วนกำหนดทิศทางของการพัฒนาอีกด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2531 : 665 - 666)

รัฐบาลไทยในทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญ ความสนใจ และส่งเสริมการพัฒนาชนบทมาตลอด ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 (2504-2509) เป็นต้นมา แต่ผลการพัฒนาก็ปรากฏให้เห็นชัดว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นไม่สม่ำเสมอทุกพื้นที่ เกิดความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้ของประชาชน และพบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาความยากจนและล้าหลัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 357 - 358) จากผลของการพัฒนาในช่วงดังกล่าวรัฐบาลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (2525-2529) จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางในการพัฒนาชนบทใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเดิม (ฉบับที่ 1-4) ที่มองที่ผลผลิตและรายได้ของประเทศเป็นหลัก แต่ฉบับที่ 5 มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคลเป็นหลัก โดยเน้นประชาชนยากจนในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาประเทศให้ได้รับความช่วยเหลือ จนสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 341 - 342) และได้มอบหมายให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวง

สาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นแกนนำในการพัฒนาชนบท ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ในการพัฒนาคนโดยตรงอยู่แล้ว จึงได้รับมอบหมายให้พัฒนาคนในชนบททั้งในและนอกระบบโรงเรียนให้มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ (วุฒินันท์ ปัญญาภรณ์. 2527 : 11)

1. ให้มีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น
2. พัฒนาการให้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองดีอันพึงมีต่อชาติบ้านเมือง มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและมีความรักหวงแหนแผ่นดินเกิด
3. พัฒนาการให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์
4. พัฒนาการให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชนบทและมีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาชนบทของรัฐ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมต่าง ๆ ในสังกัดจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาคนในชนบท โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) จึงได้เกิดขึ้นมา

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) นี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบทให้พึ่งตนเองได้ โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการสามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนได้มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ให้รู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

ให้มีความรู้ในด้านอาชีพที่เหมาะสมและปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งเผยแพร่
ข่าวสารแก่ชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์วิชาการ กีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและ
ประเพณีในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2531 : 4)
โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) นี้ได้เริ่มดำเนิน
การในพื้นที่เป้าหมาย 38 จังหวัด มาตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2529 โดยได้รับการ
สนับสนุนด้านงบประมาณจากคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2529 ข. : 3)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) สำนัก
งานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขยายการดำเนินงานโครงการการ
ศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ออกไปอีกให้ครบ 72 จังหวัด
(ยกเว้นกรุงเทพฯ) แต่ละจังหวัดจะขยายพื้นที่ออกไปทุกปีและเปลี่ยนชื่อโครงการ
ใหม่เป็น โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท และได้ให้กระทรวง
อุตสาหกรรมเข้าร่วมทำงานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2532 : 14) ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)
ยังคงกำหนดให้โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทเป็นโครงการหนึ่ง
ในแผนพัฒนา โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบทร่วมกับ
หน่วยงานของรัฐ 6 กระทรวง คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวง
ศึกษาธิการ โดยกำหนดไว้ในแผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยได้กำหนด
เป้าหมายจำนวนโรงเรียนเข้าโครงการใหม่ 17,500 โรงเรียน นักเรียนในโครงการ
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อการนำไปใช้ในการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ. 2533 : 220)

จากการดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท
(กศ.พช.) บางแห่งพบว่า ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งนักเรียนและประชาชนทั่วไปแต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมากพอสมควร อาทิเช่น การวางแผนในการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ผู้บริหารและครูไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการเรียนการสอน แต่จะให้ความสำคัญในเรื่องการบริการชุมชนและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ มากกว่า แต่บางโรงเรียนก็เข้าใจว่างานพัฒนาหมู่บ้านมีในงานในหน้าที่ของตน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. 2527 : 3)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้เริ่มดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) นี้มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 จนถึงปัจจุบัน (ปีงบประมาณ 2535) มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการทั้งสิ้น 168 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้รูปแบบการประเมินเคาน์เทนเนสส์ ของสเติร์ก (Stake's Countenance Model) มาเป็นรูปแบบในการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกที่เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2534 โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1.1 ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพนำ กระบวนการปฏิบัติ และผลผลิตของโครงการ

1.2 ศึกษาความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
ในการปฏิบัติตามโครงการ

1.3 ตัดสินผลการปฏิบัติตามโครงการ โดยพิจารณาจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละประเภทและระดับการปฏิบัติ

2. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในปีงบประมาณ 2534

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่
2. ทำให้ทราบปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป
3. ทำให้ได้ข้อสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการปรับปรุงตัวโครงการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา
 - 1.1 เพื่อประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้รูปแบบการประเมินเคาน์เทนแนนซ์ ของสเติ้ก (Stake's Countenance Model)

1.2 เพื่อประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ตามวัตถุประสงค์ 8 ประการ ของโครงการดังนี้คือ

1.2.1 เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม

1.2.2 ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการชุมชนให้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ

1.2.3 เพื่อพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน โดยพึ่งตนเอง

1.2.4 เพื่อให้โรงเรียนรู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้ผู้มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณสมบัติเป็นนักพัฒนา

1.2.5 เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.2.6 เพื่อปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสารในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

1.2.7 เพื่อปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนการบริหารด้านวิชาการและอาชีพในการพัฒนาชนบท

1.2.8 เพื่อพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาให้ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและประธานกรรมการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2534 โดยจำแนกได้ ดังนี้

- 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 34 คน
- 2.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 34 คน
- 2.3 ประธานกรรมการศึกษา จำนวน 34 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) หมายถึง โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบทให้พึ่งตนเองได้
2. โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) หมายถึง สถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่ได้เข้าร่วมโครงการและได้รับงบประมาณดำเนินการปีงบประมาณ 2534 สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
3. ผลการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่
 - 3.1 การปรับปรุงการเรียนการสอน หมายถึง การเพิ่มคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคม โดยเน้นการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีการปลูกฝังคุณธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์
 - 3.2 การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หมายถึง การให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ

ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา
ท้องถิ่นให้เจริญยิ่งขึ้นไป

3.3 การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน
หมายถึง การเพิ่มความสามารถในด้านความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนแก่
บุคลากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความตระหนักในการร่วมกันแก้ปัญหา การพึ่งตนเอง
และการช่วยเหลือสังคม

3.4 การคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ หมายถึง การให้ประชาชนใน
ท้องถิ่นได้ร่วมกันพิจารณาแต่งตั้งผู้นำและให้ความรู้ความเข้าใจในการเป็นผู้นำ ด้วย
การแนะนำ ปฐมนิเทศ สัมมนา ฝึกอบรม หรือศึกษาดูงาน ทำให้ผู้นำเป็นผู้มีความรู้
ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นของตนได้ดียิ่งขึ้น

3.5 การให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนใน
ด้านวิชาชีพ หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ เกี่ยวกับการ
เพิ่มผลผลิตในการประกอบอาชีพ โดยให้สอดคล้องกับอาชีพของท้องถิ่น เพื่อให้
ผลผลิตมีคุณภาพสูงขึ้น

3.6 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร หมายถึง การ
ดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์รวมแหล่งข่าวสารในด้านการศึกษา การเมือง
เศรษฐกิจ สังคม และการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

3.7 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน หมายถึง การ
ดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
รวมถึงการบริการทางด้านวิชาการและอาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท

3.8 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ
ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนเป็น
ศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น พร้อมทั้งจัด
หาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมดังกล่าวด้วย

4. รูปแบบการประเมินค่านี้นแกนซ์ของสเด็ก (Stake's Countenance Model) หมายถึง รูปแบบการประเมินของสเด็ก ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยอาศัยกระบวนการศึกษาอย่างยุติธรรมโดยผู้ประเมินจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ตีความ พรรณนา ประเมิน รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มา
5. ความสอดคล้อง หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างเหตุการณ์ 2 อย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของสภานำ กระบวนการปฏิบัติและผลผลิต
6. ความสัมพันธ์เชิงตรรก หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสภานำ กระบวนการปฏิบัติ และผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่มีความสมเหตุสมผล หรือความเป็นไปได้ของโครงการ
7. ความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ หมายถึง สภานำ ความเกี่ยวข้องระหว่างสภานำ การปฏิบัติ และผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง
8. การตัดสินใจ หมายถึง ผลการพิจารณาเกี่ยวกับโครงการ โดยอาศัยหลักการพิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ โดยใช้ข้อมูลเป็นตัวบ่งชี้ ประกอบกับทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
9. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้บริหารในตำแหน่งดังกล่าว ของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
10. ครูผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียนให้รับผิดชอบโครงการ และผ่านการอบรมหลักสูตรโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

11. ประธานกรรมการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น
ประธานกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา
หมู่บ้านในเขตชนบท

